

Ж.З. Торыбаева, А.Н. Жорабекова, М.У. Тусеев

**САЛАУАТТЫ ЖӘНЕ ҚАУІПСІЗ
БІЛІМ БЕРУ ОРТАСЫН ҚҰРУ
ТЕХНОЛОГИЯСЫ**

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ
МИНИСТРЛІГІ

ҚОЖА АХМЕТ ЯСАУИ АТЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАЗАҚ-ТҮРІК
УНИВЕРСИТЕТІ

Ж.З. Торыбаева, А.Н. Жорабекова, М.У. Тусеев

**САЛАУАТТЫ ЖӘНЕ ҚАУІПСІЗ БІЛІМ
БЕРУ ОРТАСЫН ҚҰРУ
ТЕХНОЛОГИЯСЫ**

Түркістан, 2023 ж.

ӘОЖ 37(075.8)
КБЖ 87.77 7я
С44

Оқу құралы Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің Сенат мәжілісінде қаралып, баспаға шығаруға ұсынылған, хаттама №3, «26» қазан 2023 ж.

Рецензенттер:

Н.Ш. Алметов – п.ғ.д., профессор

А.Қ. Рысбекова – п.ғ.к., доцент

Ж.З. Торыбаева, А.Н. Жорабекова, М.У. Тусеев.

Салауатты және қауіпсіз білім беру ортасын құру технологиясы:
оқу құралы. – Түркістан: Қожа Ахмет Ясауи атындағы ХҚТУ, 2023. – 172 б.

ISBN 978-9965-782-45-8

Оқу құрал Қазақстан Республикасы ғылым және жоғары білім министрлігі тарапынан қаржыландырылған АР19679648 «Жаңа Қазақстан жастарының салауатты өмір салты тұрғысынан қауіпсіз білім беру ортасын қамтамасыз ету бойынша волонтерлік қызметті ұйымдастыру» ғылыми жобасы аясында жүргізілген зерттеу материалдары негізінде дайындалды.

Оқу құралында білім беру ортасының психологиялық қауіпсіздігін қалыптастыру мәселелері, «психологиялық қауіпсіздік» ұғымының мәні мен мазмұны, қазіргі мектеп жағдайында оқушылардың психологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз ету жолдары, педагог-психолог мамандарының жұмыс бағыттары қарастырылады.

Құрал оқытушыларға, жоғары оқу орны білім алушыларына, магистранттар мен докторанттарға, сонымен қатар педагогтарды тәжірибеде даярлау мәселесіне қызығушылық танытушы тұлғаларға арналған.

ӘОЖ 37(075.8)
КБЖ 87.77 7я

ISBN 978-9965-782-45-8

© Ж.З. Торыбаева, А.Н. Жорабекова, М.У. Тусеев., 2023.

КІРІСПЕ

Қазіргі қоғамның даму жағдайында балалар мен жасөспірімдердің дамуына көптеген орта факторлары теріс ықпал беріп жатқаны баршамызға мәлім. Бүгінгі күні әлемдегі кең тараған зорлық-зомбылық іс-әрекет көріністері ерекше орын алып отыр. Егер ашық физикалық зорлық-зомбылық әрекеттерінің жағдайлары бір жақты сотталған адам болып табылса және оларға қарсы әрекет құралдарын қарқынды іздеу жүрсе, онда психологиялық зорлық-зомбылық қоғамдық пікірде де, ғылыми зерттеулерде де талқылаудың мәніне айналады. Мектептің білім беру ортасы қатысушыларының өзара әрекеттестігінде психологиялық зорлық-зомбылықтан қорғау мәселесі ерекше өзектілікке ие болуда.

Қазіргі білім беру мекемелерінде психологиялық қауіпсіз ортаны құрудың өзектілігі ондағы барлық субъектілер қажеттіліктері мен қанағаттануын, сонымен қатар олардың психикалық саулығын қалыптастыру болып табылады. Бұл - өз кезегінде білім беру ортасы жағдайында қатысушылардың психологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз етуді теориялық, әдіснамалық, ұйымдастырушылық тұғырлардан айқындау міндеттерін алдыңғы қатарға шығарады.

Осы мәселелерді шешуде жеке тұлғаның психикалық саулығын дамытудың басты шарты болып саналатын мектеп ортасының психологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз ететін педагог-психолог қызметін оңтайлы жүзеге асыру болып табылады. Демек, болашақ педагог-психолог мамандардың кәсіби сапасын жоғарылата отырып, балалар мен оқушы жастардың психологиялық қауіпсіздігін қамтитын кешенді іс-шараларды сауатты және жүйелі жүргізуге, яғни, оқушылардың психикалық саулығын нығайту мен дамытуға жан-жақты даярлау қажет.

Сонымен ғылыми зерттеулер мен озық психологиялық, педагогикалық тәжірибелерді талдау мектептегі тұтас педагогикалық үдерісті, сондай-ақ білім ортасының психологиялық қауіпсіздігін жүйелеуге мүмкіндік береді.

Авторлық бірлестікте ұсынылып отырған оқу құралында тұлғаның психологиялық саулығын сақтау қажеттілігі мен оны қамтамасыз ететін мектептегі ортаның психологиялық қауіпсіздігін ұйымдастыру мәселелері, мектептегі психологиялық қауіпсіз ортаны құру жолдары қарастырылады.

Сондай-ақ, білім беру ортасының психологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі басшылыққа алынатын негізгі құжаттар мен диагностикалық құралдар ұсынылады.

МАЗМҰНЫ

Кіріспе.....	3
Введение.....	58
Introduction.....	113
1 «Білім беру ортасы», «психологиялық қауіпсіздік» ұғымдарының мәні мен мазмұны.....	4
Сущность и содержание понятий «образовательная среда», «психологическая безопасность»	59
Essence and content of the concepts "education environment", "psychological safety"	114
2 Білім беру ортасының психологиялық қауіпсіздігі тұжырымдамасын құраушы негізгі элементтер.....	8
Основные элементы понятия «психологическая безопасность в образовательной среде»	63
Main elements of the concept of psychological safety of the educational environment.....	117
3 Білім беру ортасының қауіпсіздігіне әсер ететін факторлардың түрлері.....	11
Виды факторов, влияющих на безопасность образовательной среды.....	63
Types of factors affecting security of the educational environment.....	120
4 Мектеп жүйесінің психологиялық қауіпсіздігі көрсеткіштері мен критерийлері.....	15
Показатели и критерии психологической безопасности школьной системы.....	70
Indicators and criteria of psychological safety of the school system.....	124
5 Мектептегі психологиялық зорлық-зомбылықтың көріністері мен психологиялық қорғалудың зерттеліну жағдайы.....	19
Состояние изучения психологического насилия в школе и психологической защиты.....	74
Study state of psychological violence in school and psychological protection.....	128
6 Білім беру ортасы қатысушыларының өзара әрекеттестігіндегі	

	референттік топ және қарым-қатынас стильдері.....	25
	Референтная группа и стили отношений во взаимодействии участников образовательной среды.....	80
	Reference group and relationship styles in the interaction of educational environment participants.....	133
7	Жалпы білім беретін орта мектептерде психологиялық қауіпсіздік органы құру шарттары.....	33
	Условия создания психологической безопасной среды в средних школах общего образования.....	87
	Conditions for creating a psychological safe environment in secondary schools providing general education.....	140
8	Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметтерін ұйымдастыру	38
	Организация услуг психолого-педагогической поддержки.....	93
	Organizing psychological and pedagogical support services.....	145
9	Жалпы білім беретін мектепте психологиялық қауіпсіздік ортасының құрылымдық моделі.....	45
	Структурная модель психологической безопасности среды в общеобразовательной школе.....	99
	Structural model of psychological safe environment in general education school.....	151
	Қорытынды.....	55
	Заключение.....	110
	Conclusion.....	160
	Пайдаланған әдебиеттер тізімі	162

Ж.З. Торыбаева, А.Н. Жорабекова, М.У. Тусеев

**САЛАУАТТЫ ЖӘНЕ ҚАУІПСІЗ
БІЛІМ БЕРУ ОРТАСЫН ҚҰРУ
ТЕХНОЛОГИЯСЫ**

Басуға 06.11.2023 жылы қол қойылды.
Қаріп түрі «Times New Roman»
Көлемі 10,75 шартты баспа табақ. Таралымы 500 дана.
«Әлем» баспаханасы. Тапсырыс №0611.
Шымкент қаласы, Ғ.Іляев көшесі, 7

+ 7 702 331 44 37, +7 776 331 44 37
Email: alembaspasy@mail.ru